

1495 dni, ki znova opominjajo, kako pomemben je mir

Mestni muzej Ljubljana Začasna razstava postavlja v ospredje ljudi in kako so preživljali čas vojne ter sprejemali odločitve

Priprave na vojno, 6. april 1941

Ob 80. obletnici konca druge svetovne vojne je nemara najpomembnejši razmislek, kako pomemben je mir in kako hudo je spodletelo politiki in diplomaciji, ki si je po tistem težko priborjenem in težko dočakanem dnevu zmage, 9. maju 1945, rekla: Nikdar več. Tudi začasna razstava 1495 dni: Ljubljana med 2. svetovno vojno, ki so jo sinoči odprli v Mestnem muzeju Ljubljana in bo na ogled eno leto, je neka-kšen opomnik, kako težko je doseči mir, zlasti v sodobnem času, ki ga zaznamujejo številne vojne, mir pa zveni kot povsem metaforična beseda.

SIMONA BANDIUR

Zakaj začetek s tako nasilnim dejanjem? Zato da obiskovalca spomnimo, kaj vojna je – skrajno nasilje, v katerem so vsi udeleženci tudi žrtve.

DR. BLAŽ VURNIK, avtor razstave

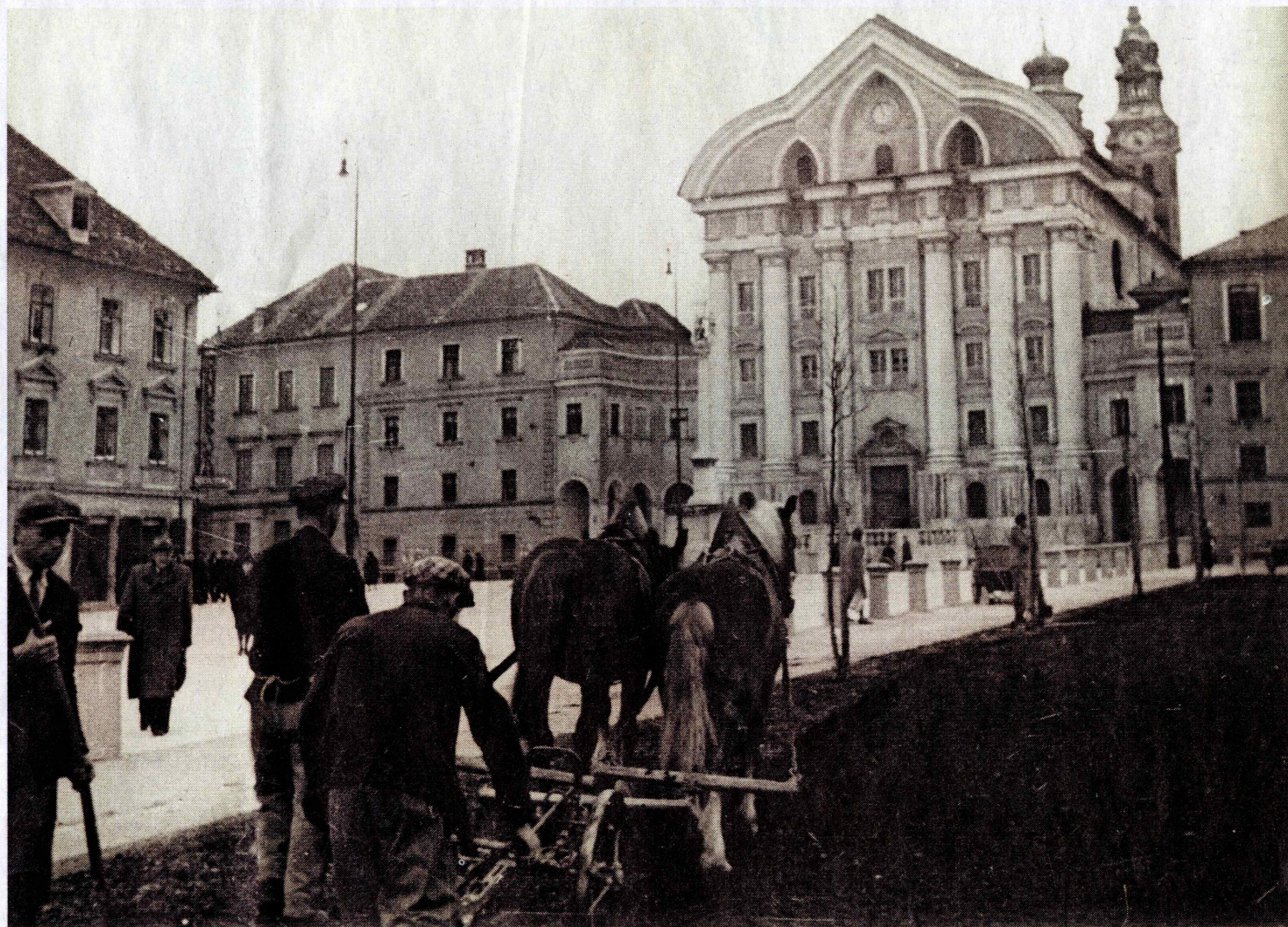
nemških letal, do 9. maja 1945, so so v mesto vkorakali osvoboditelji in so jih ljudje pričakali v množicah ter zasuli s cvetjem. Že kmalu po tistem tuljenju siren, 11. aprila, torej še pred veliko nočjo, je mesto

nenavadnega, v vojni pa so postali eksistencialnega pomena. Gojili so celo morske prašičke, urbano čebelarstvo pa je bilo že takrat v razmahu, kot lahko beremo v obsežnem katalogu, ki je izšel ob razstavi. Zaradi vsesplošnega pomanjkanja hrane, tobaka, kuriva in drugih dobrin med nemško okupacijo so Ljubljanci svoje mesto poimenovali kar Revnograd.

Spomnimo se tudi skoraj devetdesetletnega nekdanjega župana Ivana Hribarja, ki je globoko razočaran 18. aprila 1941 hčeri in ženi napisal poslovilno pismo s tistimi znamenitimi besedami: *Manj strahna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi, in zabredel v Ljubljano.*

Povezovalna nit:
Kocbekove misli

Sprehodimo se po ulicah, ki sčasoma dobivajo italijanska imena, med izločbami in fasadami hiš, polepljenimi s fašističnimi simboli na eni strani in protifašističnimi parolami na drugi, prebiramo pisma in razglednice, ki so jih prebivalci pisali svojcem, ter pakette, v katerih so poskušali jetnikom v taborišča pretihotapiti vsaj peščico hrane, vidimo spominke in igre, ki so nastajali v teh hudih časih, umetniška dela, spomnimo se na koncert leta 1941, katerega vrhunec je bila pesem *Lipa zelenela je*, v ozadju pa je na posnetku baje še slišati smrkanje globoko užaloščenega in obupanega prebivalstva ... Nekakšen ultimativni dokaz, da so v vojni vsi žrtve in prikrajšani.

Vojne njive v parku Zvezda FOTOGRAFIJE MIRAN PAVLIN

Priprave na vojno, 6. april 1941

Ob 80. obletnici konca druge svetovne vojne je nemara najpomembnejši razmislek, kako pomemben je mir in kako hudo je spodletelo politiki in diplomaciji, ki si je po tistem težko priborjenem in težko dočakanem dnevu zmage, 9. maja 1945, rekla: Nikdar več. Tudi začasna razstava 1495 dni: Ljubljana med 2. svetovno vojno, ki so jo sinoči odprli v Mestnem muzeju Ljubljana in bo na ogled eno leto, je nekakšen opomnik, kako težko je doseči mir, zlasti v sodobnem času, ki ga zaznamujejo številne vojne, mir pa zveni kot povsem metaforična beseda.

SIMONA BANDUR

Okrogla obletnica je vedno priložnost za razmislek, pogled nazaj in vpogled v to, v kakšnem svetu živimo ter kakšne so povezave med zgodovinskimi obdobji in sedanjostjo; je pred odprtjem razstave dejal njen avtor dr. Blaž Vurnik, kustos za novejšo zgodovino v Mestnem muzeju Ljubljana. »Razmislek o drugi svetovni vojni nas sili k iskanju odgovora na vprašanje, kako lahko s svojim načinom razmišljanja, s svojim ravnanjem, morda tudi z vedenjem na družbenih omrežjih prispevamo, da se strasti ne razplamtevajo do konfliktov.«

Na tisto cvetno nedeljo ...

Kot je poudaril tudi Blaž Peršin, direktor Muzeja in galerij mesta Ljubljane, je tokratna razstava posebej pomembna za prihajajočo generacijo, da izvedo, kaj je preživljala Ljubljana tista štiri leta od cvetne nedelje 1941, ko sta tišino presekala tuljenje siren in nato hrup

• Nekaj dejstev

- V letih 1942 in 1943 so Italijani v Ljubljani ustrelili okoli 150 talcev.
- V Ljubljani so skrivali okoli 180 ilegalčkov – otrok aktivistov, partizanov in internirancev; domobranska policija je odkrila le enega.
- Iz Ljubljanske pokrajine so med italijansko okupacijo v koncentracijska taborišča internirali od 25.000 do 30.000 ljudi ali devet odstotkov prebivalstva.
- Od 324 študentov medicine, ki so bili v študijskem letu 1940/41 vpisani na ljubljansko univerzo, se jih je za sodelovanje z OF odločilo kar 267 (55 deklet).
- Devetega marca 1945 je Ljubljana doživela bombardiranje, v katerem je umrlo 54 ljudi.

Zakaj začetek s tako nasilnim dejanjem? Zato da obiskovalca spomnimo, kaj vojna je – skrajno nasilje, v katerem so vsi udeleženci tudi žrtve.

DR. BLAŽ VURNIK, avtor razstave

nemških letal, do 9. maja 1945, ko so v mesto vkorakali osvoboditelji in so jih ljudje pričakali v množicah ter zasuli s cvetjem. Že kmalu po tistem tuljenju siren, 11. aprila, torej še pred veliko nočjo, je mesto zasedla italijanska vojska, ki je takoj začela izvajati poitalijančevanje in represijo, Ljubljano je razglašala za novo italijansko provinco. Šestindvajsetega aprila je bila ustanovljena Protiimperialistična fronta, kasneje preimenovana v Osvobodilno fronto (OF).

To je nekaj najpomembnejših mejnikov od začetka do konca morije, med katerima je 1495 dni, ko je bila Ljubljana okupirana, tudi obdana z žico, sicer pa se razstava ne zatika toliko ob pomembnih datumih in mejnikih, kot se posveča ljudem, bivalcalkam in bivalcem Ljubljane, temu, kako so oni doživljali ta čas, sprejemali odločitve, ki se zdijo zdaj, z zgodovinske distance, morda črno-bele, takrat pa še zdaleč ni bilo tako, je poudaril Blaž Vurnik. »Ves čas poskušamo opozarjati na pomen osebnih odločitev. Te so zgodovinsko gledano lahko pravilne ali napačne, v tistem trenutku pa pravilnih in napačnih odločitev ni bilo.« Zaradi osebnih zgodb se začasna razstava tudi razlikuje od stalnih postavitev, ki prav tako pripovedujejo o drugi svetovni vojni, za pripovedi o posameznikih pa na njih običajno zmanjka prostora.

Razstava je postavljena kronološko s krajšim opomnikom na 30. leta prejšnjega stoletja, čas radikalizmov, ki je bil nekakšna uvertura v veliki spopad. Z realnostjo vojne v vseh njenih razsežnostih pa obiskovalca neizprosno sooči s primerom skrajnega nasilja, ko je italijanska vojska ob zidu tovarne Saturnus zaslisevala, mučila in ubila 22-letno revolucionarko in aktivistko Osvobodilne fronte Vido Pregarc. »Zakaj začetek s tako nasilnim dejanjem? Zato da obiskovalca spomnimo, kaj vojna je – skrajno nasilje, v katerem so vsi udeleženci tudi žrtve,« je poudaril Vurnik.

Spoznamo še številne druge prebivalce mesta, ki se je po svoje prilagajalo vojnim razmeram, v parkih sadijo krompir, gojijo kokoši in zajce, ki že prej niso bili nič

nenavadnega, v vojni pa so postali eksistencialnega pomena. Gojili so celo morske prašičke, urbano čebelarstvo pa je bilo že takrat v razmahu, kot lahko beremo v obsežnem katalogu, ki je izšel ob razstavi. Zaradi vsesplošnega pomanjkanja hrane, tobaka, kuriva in drugih dobrin med nemško okupacijo so Ljubljančani svoje mesto poimenovali kar Revnograd.

Spomnimo se tudi skoraj devetdesetletnega nekdanjega župana Ivana Hribarja, ki je globoko razočaran 18. aprila 1941 hčeri in ženi napisal poslovilno pismo s tistimi znamenitimi besedami: *Manj strahna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi, in zabredel v Ljubljano.*

Povezovalna nit: Kocbekove misli

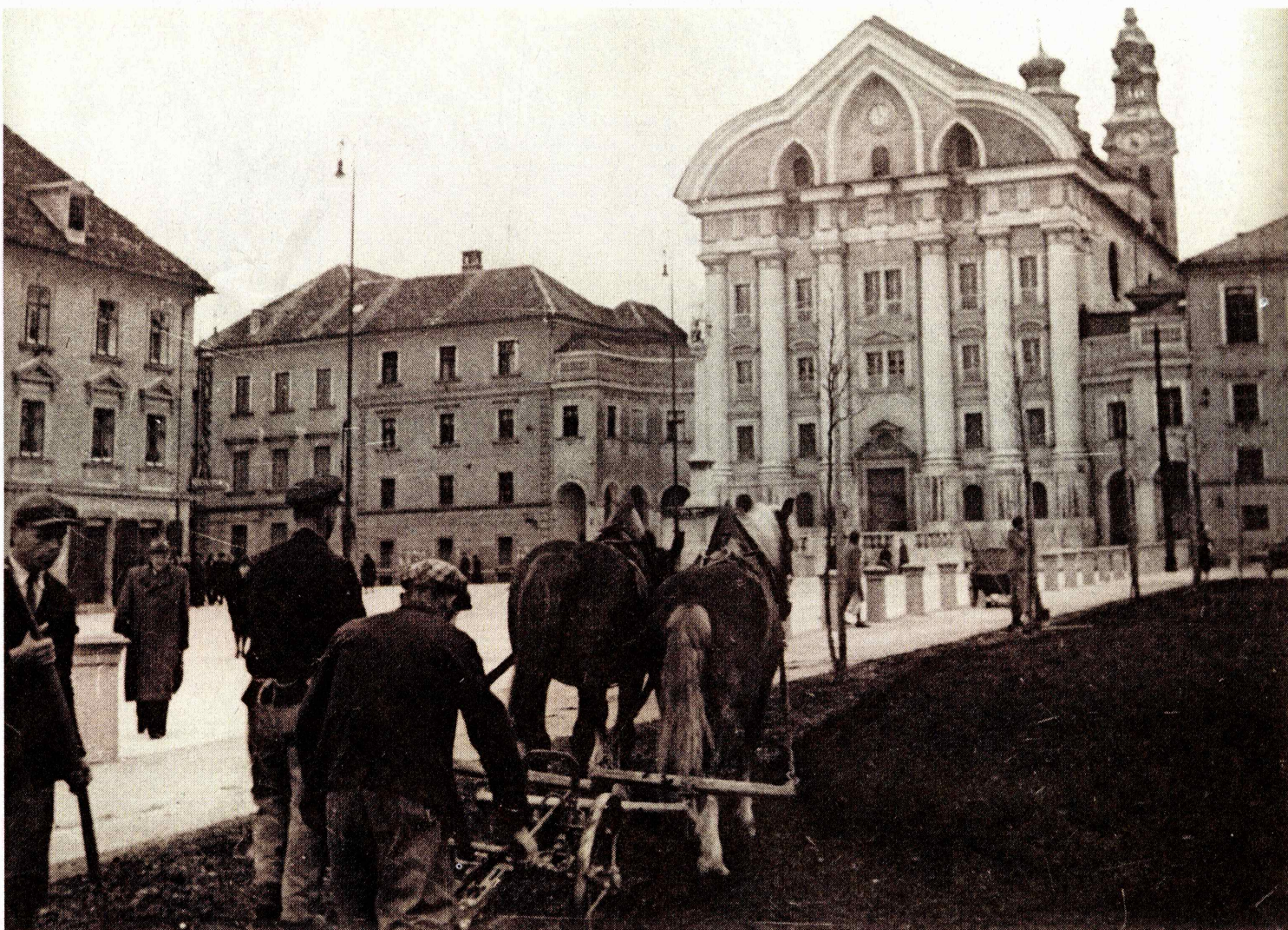
Sprehodimo se po ulicah, ki sčasoma dobivajo italijanska imena, med izlozbami in fasadami hiš, polepljenimi s fašističnimi simboli na eni strani in protifašističnimi parolami na drugi, prebiramo pisma in razglednice, ki so jih prebivalci pisali svojcem, ter pakette, v katerih so poskušali jetnikom v taborišča prethotapiti vsaj peščico hrane, vidimo spominke in igre, ki so nastajali v teh hudih časih, umetniška dela, spomnimo se na koncert leta 1941, katerega vrhunec je bila pesem *Lipa zelenela je*, v ozadju pa je na posnetku baje še slišati smrkanje globoko užaloščenega in obupanega prebivalstva ... Nekakšen ultimativni dokaz, da so v vojni vsi žrtve in prikrajšani, so papirnate jaslice, ki uprizarjajo vojake, begunce, ranjence, internirance ..., vsi so navzoči ob Kristusovem rojstvu.

Obiskovalca po tem popotovanju skozi Ljubljano in življenja ljudi spremljajo fotografije Mirana Pavlina ter misli partizana, misleca, pesnika Edvarda Kocbeka, ki s pozicije moralne avtoritete, kakršne danes primanjkuje, kot je poudaril Blaž Peršin, povezuje niti razstave. Kot je dodal Vurnik, njegovih misli ne izpostavljajo kot absolutno avtoriteto, ampak predvsem kot humanista, kot nekoga, ki se je v tistem trenutku prav tako spraševal, kaj se dogaja okoli njega, kaj se dogaja z njim. »Je pa ves čas izražal globoko vero v narodno osvoboditev.« Tako med drugim preberemo njegovo misel iz pesmi *Strah in pogum iz zbirke Črna orhideja*: »Danes je mogoče le dvojje, ali domovino braniš ali pa jo zapuščaš in izdajaš.«

Pomemben in poveden del so tudi fotografije iz ateljeja Karla Holynskega. Skozi portrete vojakov se zavemo, da so bili ne glede na to, kateri vojski so pripadali, večinoma zelo mladi, tako rekoč otroci, vsekakor pa ljudje, ki se ne bi smeli gledali prek puškine cevi, kot je sklenil avtor razstave.

Ta se konča v gozdu, ki ne potrebuje dodatnega komentarja, kakor je dejal Vadim Fiškin, ki je skupaj z Miranom Moharjem oblikoval razstavo. V tem gozdu, s svojimi mislimi in pred oživilimi fotografijami, doživlja 9. maj, ki je postal tudi mednarodni dan zmage, dan, ko so začeli odstranjevati žico, ki je obdajala Ljubljano. »Upamo, da se bo odstranila tudi iz misli politikov, ki delujejo danes,« je sklenil Peršin.

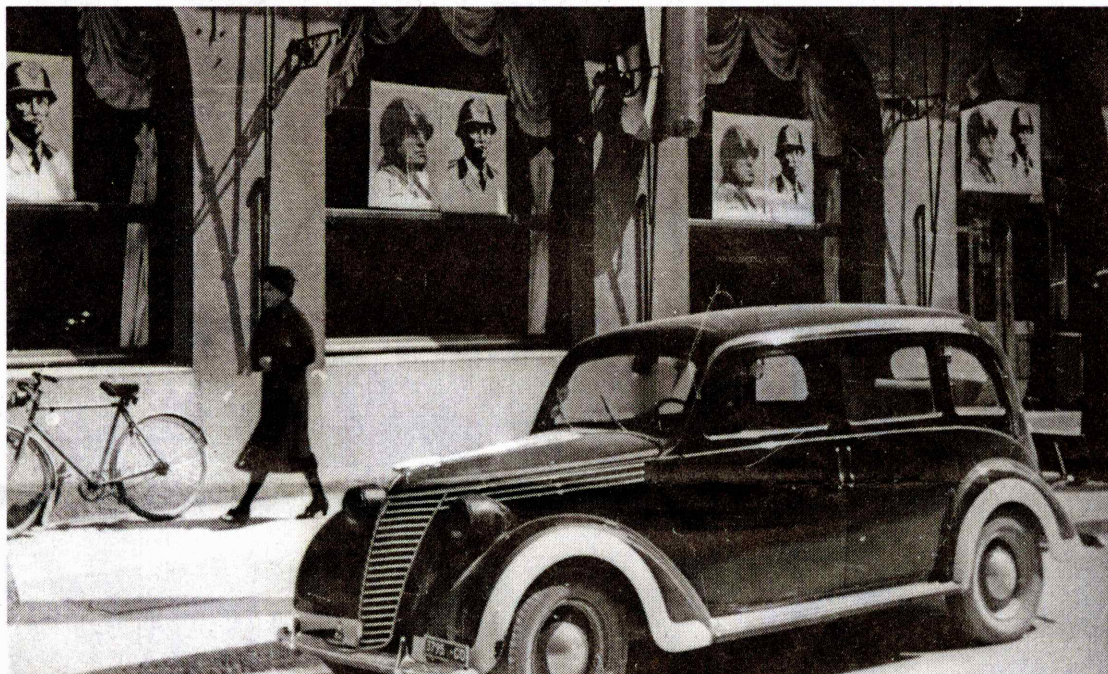
Razstava
1495 dni: Ljubljana med
2. svetovno vojno
bo odprta do
12. aprila 2026.

Vojne njive v parku Zvezda FOTOGRAFIJE MIRAN PAVLIN

ZIDOV NI

Miran Mohar, ki je skupaj z Vadimom Fiškinom pripravil razstavo, je med njenimi pomembnimi značilnostmi poudaril to, da nima sten. »V vojnah so mesta porušena, zidov ni, življenja so ogrožena. Posnetki vojne so načrtno razmetani po prostorih, edini red, ki ga ohranjamo, so vojaške škatle, postavljene po vseh šestih sobah.« Težke čase vojne in pomanjkanja dodatno ponazarjajo avdiozgodbe in videointervjuji, dopolnjujejo jih tudi interaktivni kotički, ki bodo obiskovalcem omogočili, da poglobljeno spoznajo vsebino. Namenjeni so tako odraslim kot tudi mlajšim obiskovalcem in nas opominjajo, kako krhki so mir, sočutje in človečnost – in kako pomembno je, da jih varujemo, so poudarili v Mestnem muzeju Ljubljana.

Plakati s podobama italijanskega kralja in fašističnega diktatorja

Zaradi vsesplošnega pomanjkanja hrane, tobaka, kuriva in drugih dobrin v času nemške okupacije so Ljubljančani svoje mesto poimenovali Revnograd.

Slovenska cesta med zračnim alarmom